

بسمه تعالی

بررسی آثار وقایع پس از پیروزی انقلاب اسلامی و قبل از شروع جنگ ایران و عراق بر توان

رزمی ارتش

پاکسازی/تصفیه ارتش

نگارنده: سرهنگ بازنشسته ستاد علی‌رضا فائق

مقدمه:

در جهان امروز قدرت نظامی یکی از مؤلفه‌های مهم قدرت ملی هر نظام سیاسی محسوب و وجود و اقتدار آن از اهمیت و ضرورت شایانی برخوردار است.

نیروهای مسلح یک کشور عنصر اصلی تأمین کننده امنیت کشور متبوع خود می‌باشند. تلاش‌ها و فعالیت‌های یک ملت در جهت رشد و نیل به کمال معنوی و مادی و استفاده از مزایای زندگی فردی و اجتماعی، صرفاً در سایه وجود امنیت میسر است و بدون آن توأم با مشقت فراوان، تلخ‌کامی و بعضاً بی‌ثمر و غیر ممکن خواهد بود.

در قرآن کریم هدف از جهاد اسلامی، یکی از سه مورد زیر بیان شده است^۱:

1- خاموش کردن آتش فتنه و آشوب‌ها که سلب آزادی و امنیت از مردم می‌کند.

2- مقابله با متجاوزان و ظالمان و دفاع در برابر آنان.

3- محو آثار شرک و بت پرستی.

ملاحظه می‌گردد دو تا از اهداف فوق به طور مستقیم تأمین امنیت جامعه اسلامی را مورد توجه قرار داده است. همچنین در روایات اسلامی «امنیت» به عنوان یکی از نعمت‌های بی‌بدیل در زمره نیازهای اساسی و اصلی فردی و اجتماعی مورد تأکید قرار گرفته است.

مقام شامخ رسالت، حضرت رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: دو نعمت هستند که ناشناخته

است: امنیت و تندرستی (نِعْمَتَانِ مَجْهُولَتَانِ الْأَمْنُ وَالْعَافِيَةُ)^۲

یکی از احادیث وارد شده که آثار و برکات وجود نیروهای مسلح را به صراحت بیان فرموده؛ نامه مبارک و نورانی امیرالمؤمنین، حضرت علی علیه الصلوه و السلام به مالک اشتر نخعی است که در قسمتی از آن فرموده‌اند: «فالجند باذن الله حصون الرعية، و زين الولاة، و عزّ الدين، و سبل الامن، و ليس تقوم الرعية الا بهم.» سپاهیان، به اذن خدا، دژهای مردم، زیور والیان، مایه توانمندی و ارجمندی دین، وسیله امنیت و مردم جز با بودن سپاهیان پایدار نمی‌مانند^۳.

از این رو، دولت‌ها، وجود نیروهای مسلح را پیش‌نیازی برای بقای ملی خود قلمداد می‌کنند و نظام اسلامی نیز نه تنها از این قاعده مستثنی نیست، بلکه به عنوان نظام دینی جامع که ریشه در فطرت دارد و از سرچشمه وحی سیراب می‌شود،

^۱ تفسیر نمونه، ج 2، ص 25

^۲ بحار الأنوار، علامه مجلسی ج 78، ص 170

^۳ نهج البلاغه، نامه 53

چون اهداف و آرمان‌هایش با دشمنان داخلی و خارجی متعددی رو به رو است، نیازمندی‌اش به نیروهای مسلح قوی و توانمند بیش از سایر نظام‌ها می‌باشد.

در بین نیروهای مسلح، ارتش همواره به عنوان مهمترین ارکان هر حکومتی مورد توجه حاکمان، سیاستمداران، دانشمندان و عالمان علوم سیاسی و روابط بین‌الملل بوده و هست. چرا که مسؤولیت مقابله با تهدیدات خارجی و حفظ تمامیت ارضی هر کشوری بر عهده ارتش آن کشور و نظام سیاسی حاکم است.

بدیهی و معقول است که هر نظام سیاسی، نیروی مسلح خود را به نحوی انتخاب و تربیت نماید که کاملاً مورد وثوق و از معیارها و ویژگی‌های نظام حاکم برخوردار باشند. از این رو احزاب شاخه نظامی مورد نظر خود را از عناصری که کاملاً وابستگی فکری به حزب داشته باشند و اعتماد متولیان حزب را جلب نمایند، تشکیل می‌دهند تا بتوانند حسب مورد برای به قدرت رسیدن و تثبیت و تحکیم پایه‌های قدرت و حاکمیت خود از آن استفاده نمایند.

می‌دانیم که انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی (ره)، یک انقلاب استثنایی و بی نظیر بود و هیچ شباهتی با انقلاب‌ها و کودتاهایی که توسط احزاب، رهبری و هدایت می‌شوند، نداشت و برای پیروزی و تثبیت از شاخه نظامی ساختارمند مرسوم، بهره‌مند نبود.

حضرت امام خمینی (ره) با شناخت کافی از ارتش رژیم شاهنشاهی که مبتنی بر ارتباطی بود که ارتشیان مؤمن با ایشان داشتند، معتقد بود که بدنه ارتش از جنس خود مردم تشکیل شده است. در این راستا ارتشبد عباس قره‌باغی، رئیس ستاد مشترک ارتش رژیم پهلوی اعتراف می‌کند «اکثریت سربازان و تعداد قابل توجهی از افسران و درجه‌داران سخت معتقد به مذهب و مقلد آقایان علماء دینی بودند... تعدادی از پرسنل شهربانی کتبا گزارش نموده بودند که از مقلدین آیت‌الله خمینی بوده و نمی‌توانند برخلاف دستورات آیت‌الله عمل نمایند.¹»

به همین جهت بود که حضرت امام خمینی (ره) در تاریخ 21 آبان‌ماه سال 1357، خطاب به سردمداران رژیم پهلوی فرمودند: «شما خیال کردید همهٔ ارتش مثل این چند تا الدنگ هستند که به جان مردم افتادند؟! نه، همه اینطور نیستند. آن‌ها به ما پیغام داده‌اند ما حاضریم؛ پیغام دادند اگر وقتش شد آن‌ها هم حاضرند برای کارها.²»

به هر ترتیب انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی (ره) با نصرت الهی، همراهی مردم و کارکنان مؤمن و متعهد ارتش رژیم شاهنشاهی، در 22 بهمن‌ماه 1357 به پیروزی رسید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ضرورت ایجاد می‌کرد، ارتش تماماً به عنوان بازوی انقلاب از ویژگی‌های متناسب با انقلاب و آرمان‌های آن که با تصویب قانون اساسی و پس از آن در مفاد قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، آن ویژگی‌ها به شرح زیر تبلور پیدا کرد، برخوردار گردد:

در مقدمه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بدین شرح به ارتش مکتبی تأکید شده است:

در تشکیل و تجهیز نیروهای دفاعی کشور توجه بر آن است که ایمان و مکتب، اساس و ضابطه باشد، بدین جهت ارتش جمهوری اسلامی و سپاه پاسداران انقلاب در انطباق با هدف فوق شکل داده می‌شوند و نه تنها حفظ و حراست از مرزها بلکه با رسالت مکتبی یعنی جهاد در راه خدا و مبارزه در راه گسترش حاکمیت قانون خدا در جهان را نیز عهده‌دار خواهند بود (و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه و من رباط الخیل ترهبون به عدو الله و عدوکم و آخرین من دونهم)

¹ عباس قره‌باغی، اعترافات ژنرال، تهران: نشر نی، ص 103

² صحیفه حضرت امام خمینی (ره) جلد 4 صفحه 459 تا 466

بر اساس اصل یکصد و چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ارتش جمهوری اسلامی ایران باید ارتشی اسلامی باشد که ارتشی مکتبی و مردمی است و باید افرادی شایسته را به خدمت بپذیرد که به اهداف انقلاب اسلامی مؤمن و در راه تحقق آن فداکار باشند.

ماده 6 قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، اصول و ویژگی‌های اساسی نیروهای مسلح را چنین احصاء نموده است:

الف - اسلامی بودن: در تشکیل و تجهیز نیروهای مسلح اساس و ضابطه مکتب اسلام است به نحوی که بر همه شوون و ابعاد آن، ضوابط و مقررات شرع حاکمیت داشته‌باشد. نیروهای مسلح رسالت مکتبی جهاد در راه خدا را بر عهده داشته، پیروی از اصول اخلاقی اسلام و احترام به شخصیت انسانی افراد را وظیفه خودمی‌دانند.

ب - ولایی بودن: نیروهای مسلح تحت فرمان فرماندهی کل بوده و اصل وحدت فرماندهی در تمامی رده‌های آن حاکم می‌باشد و نیل به فرماندهی در تمامی رده‌ها براساس شایستگی و کارایی صورت می‌گیرد. دستور فرمانده در صورتی که مغایر با دستورات مسلم شرع، فرمانهای فرماندهی کل و حاکمیت نظام وقوانین جمهوری اسلامی ایران نباشد، لازم‌الاجرا است. **پرسنل نیروهای مسلح در خط سیاسی مقام رهبری بوده،** عضویت و وابستگی آنان در تشکل‌های سیاسی با توجه به فرمان مقام رهبری مطلقاً ممنوع می‌باشد.

ج - مردمی بودن: نیروهای مسلح همواره در کنار مردم و در جهت مصالح و آرمان‌های امت اسلامی انجام وظیفه می‌نمایند و در زمان صلح نیز به درخواست دولت افراد و تجهیزات فنی خود را در حدی که به آمادگی رزمی آنها آسیبی وارد نیاید، در جهت خدمت به مردم در زمینه کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهادسازندگی به کار می‌گیرند.

د - خودکفایی: نیروهای مسلح با بهره‌گیری از تمامی توان خود در جهت رسیدن به خودکفایی در کلیه زمینه‌ها از قبیل سازماندهی، آموزشی، تدارکاتی، اطلاعاتی و صنعتی تلاش می‌نمایند.

ه - انضباط: نیروهای مسلح باید با ایجاد انضباط معنوی برخاسته از اعتقاد و ایمان پرسنل، وضع مقررات منطقی و عادلانه و برقراری سیستم‌های تشویق و تنبیه، زمینه اجرای کامل دستورات و مقررات را فراهم سازند.

و - سادگی: در نیروهای مسلح در تمامی زمینه‌ها اعم از طرح‌ریزی‌های ستادی، اعمال مدیریت، بکارگیری سیستم‌ها و روش‌ها، گزینش تکنولوژی و صدور دستورات عمل‌ها باید اصل سادگی رعایت شود. تشکیلات غیر ضروری و تشریفات بی‌مورد حذف و روش‌های یکنواخت‌سازی مورد توجه قرار گیرد.

ز - اقتدار: نیروهای مسلح می‌بایست از چنان آمادگی، تحرک و اقتداری برخوردار باشند که بتوانند با بهره‌گیری از تمامی امکانات جمهوری اسلامی، جرأت تعرض را از دشمنان آشکار و نهان سلب نمایند.

ح - تدافعی بودن: نیروهای مسلح با بهره‌گیری از تمامی توان خود دشمن را از تعرض بازداشته و در برابر هر گونه تجاوز دفاع نموده و متجاوز را تنبیه و سرکوب می‌نمایند و در عین اعتقاد به اصل عدم تعرض، ملل مسلمان یا مستضعف غیرمعارض با اسلام را برای دفاع از خود، یاری می‌کنند.

حضرت امام خمینی (ره) با توجه به شناختی که از ارتش داشتند و وجود آن را برای حفظ نظام نوپای اسلامی ضروری می‌دانستند، به رغم فشارها و شعارهای به ظاهر انقلابی گروهک‌ها [چریک‌های فدائی خلق، منافقین (مجاهدین) خلق و ...]

مدعیان انقلابی ساده لوح و تعدادی از فریب خوردگان، صرفاً پاکسازی ارتش از عناصر وابسته به رژیم گذشته، سرسپرده بیگانگان، خائنین به ملت و تابعین فرق ضاله (بهائیان)، را مورد تأکید جدی و در دستور کار قرار دادند. با این مقدمه به معرفی ارتش انقلاب حضرت امام (ره)، بررسی راهبردهای ایشان در حوزه نظامی و تحلیل آثار پاکسازی و تصفیه ارتش پس از پیروزی انقلاب اسلامی بر توان رزمی ارتش می پردازیم.

ارتش انقلاب امام (ره)

بیانات و پیامهای حضرت امام خمینی (ره) از ابتدای شروع مبارزه با رژیم ستمشاهی (ابتدای دهه 40) تا پیروزی انقلاب اسلامی، حاکی از آن است که ایشان در حوزه نظامی دو راهبرد اساسی، اختیار و در راستای آن حرکت کرده اند. راهبردها عبارت بود از:

1- «تکیه بر ارتش موجود جهت سرنگونی رژیم ستمشاهی و پیروزی انقلاب اسلامی»

2- «حفظ و اصلاح ارتش موجود جهت استقرار، تثبیت و استمرار نظام اسلامی».

هر دو راهبرد مبتنی بر شناخت دقیق حضرت امام (ره) منبعث از ارتباط با اقشار مختلف و مؤمن ارتش بود. ایشان اکثریت و توده ارتش، حتی بعضی از صاحب منصبان آن را پاکدامن و وفادار به ملت و کشور دریافته بودند و تعداد خائنین، طاغوتیان و سرسپرده گان آن را اندک می دانستند. به طوری که یقین داشتند که ارتش به شاه پشت خواهد کرد و به سیل خروشان ملت خواهد پیوست. همچنین پس از پیروزی انقلاب اسلامی جهت استقرار، تثبیت و استمرار نظام اسلامی، به نقش اساسی ارتش توجه خاصی داشتند و همواره خواهان ارتشی مستقل، قوی و پاسدار استقلال و امنیت کشور بودند.

راهبرد اول حضرت امام خمینی (ره) در حوزه نظامی:

«تکیه بر ارتش موجود جهت سرنگونی رژیم ستمشاهی و پیروزی انقلاب اسلامی»

ارتباط با کارکنان مؤمن ارتش رژیم شاهنشاهی و رصد وضعیت ارتش

مفاد بیانات و پیامهای متعدد حضرت امام خمینی (ره) که نمونه آن در ذیل آورده شده، حاکی از آن است که؛ از ابتدای شروع مبارزه (اوایل دهه 40) تا پیروزی انقلاب اسلامی، ایشان همواره وضعیت ارتش رژیم گذشته را از طریق ارتباط دو سویه با کارکنان مؤمن آن رصد می کرده اند.

حضرت امام خمینی (ره) در بخشی از سخنان مورخ 18 شهریورماه سال 1343 در مسجد اعظم قم با موضوع خطر نفوذ اسرائیل در ایران و توطئه های استعمار در ممالک اسلامی، بیان داشته اند:

«صاحب منصبان ارتش... بسیارشان مردم خوبی هستند؛ با من هم گاهی رابطه دارند؛ یعنی رابطه ای که پیغام می دهند. اینها بعضی شان خوبند؛¹»

¹ صحیفه حضرت امام خمینی (ره) جلد یک صفحه 373 تا 395

در مورخ 4 آبان ماه سال 1357، حضرت امام(ره)، طی پیامی که تحت عنوان دستورالعمل ادامه مبارزه نام گرفت، خطاب به ملت ایران فرموده‌اند:

« من می‌دانم بسیاری از شما(ارتشیان) به ملت و کشور اسلام وفادار هستید و از این کشتارها و غارتگری‌های شاه خائن و بستگانش و جنایتکاران بین‌المللی ناراحت هستید. گاهی مطالب شما به من می‌رسد²»

همچنین ایشان در اثنای سخنرانی مورخ 21 آبان ماه سال 1357، در جمع دانشجویان و ایرانیان مقیم خارج از کشور بیان داشته‌اند:

« آن‌ها(ارتشیان) به ما پیغام داده‌اند ما حاضریم؛ پیغام دادند. اگر وقتش شد آن‌ها هم حاضرند برای کارها³»

امیر سرتیپ عبدالله نجفی ارتباط ارتشیان با حضرت امام(ره) را این گونه تشریح کرده‌اند: از همان ابتدای شروع انقلاب(اوایل دهه 40)، حضرت امام(ره) همه اقشار، بازاریان، فرهنگیان، دانشگاه‌ها و از جمله ارتش و نیروهای مسلح را در نظر داشتند. از درون ارتش(نیروهای زمینی، هوایی و دریایی) و وزارت جنگ(سابق)، افرادی در سطوح مختلف که قلب‌هایشان برای اسلام می‌تپید، با واسطه و یا بدون واسطه با حضرت امام خمینی(ره) ارتباط داشتند. این ارتباط دو جانبه بود، هم حضرت امام(ره) علاقه به ارتباط داشتند و هم ارتشیان مؤمن⁴.

شناخت ارتش

امیر سرتیپ عبدالله نجفی در خصوص شناخت حضرت امام(ره) از ارتش اظهار داشته‌اند: نظامیان در ارتباطات خود با حضرت امام خمینی(ره)، اوضاع ارتش را تشریح و تصویر روشنی از آن برای ایشان ترسیم و کسب تکلیف می‌کردند. این ارتباطات باعث شده بود که اطلاعات حضرت امام(ره) از ارتش کاملاً واقعی باشد⁵.

ارتباط حضرت امام خمینی(ره) با کارکنان مؤمن ارتش و رصد وضعیت آن، شناخت عمیقی را برای ایشان فراهم کرده بود. بطوری که توده ارتش را همراه با انقلاب و تعداد خائنین آن به ملت و کشور را اندک می‌دانستند و برای ایشان یقین حاصل شده بود که ارتش به سیل خروشان ملت خواهد پیوست و نقش اساسی و کلیدی خود را در پیروزی انقلاب ایفا خواهد کرد. این مهم در سخنرانی‌ها، پیام‌ها و مصاحبه‌ها که نمونه‌های آن ذیلاً آورده شده، تبلور داشته است.

حضرت امام خمینی(ره) در مورخ 15 شهریورماه سال 1357، در قسمتی از پیام خود خطاب به ملت ایران در باره ضرورت تداوم نهضت، فرموده‌اند:

² صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 4 صفحه 154 تا 158

³ همان، صفحه 459 تا 466

⁴ برگرفته از اظهارات امیر سرتیپ نجفی در گفتگوی مورخ 29 و 31 تیرماه 1398
⁵ همان.

«من، در این موقع حساس که کشور و وطنمان در لب پرتگاه و بر سر دو راهی سقوط یا استقلال واقع شده است، دست خود را به سوی نیروهای زمینی، هوایی و دریایی وفادار به اسلام و وطن دراز می‌کنم و برای حفظ استقلال و بیرون آمدن از یوغ اسارت و ذلت، از آنان استمداد می‌کنم»⁶.

ایشان در مصاحبه مورخ 7 آذرماه سال 1357 با روزنامه لوژورنال در پاریس در باره پیوستن ارتش به انقلاب، فرموده‌اند:

«... سربازان و افسرانی که با مردم پیوند دارند و خود آنان از وجود رژیم شاه رنج می‌برند، دیر یا زود به مردم می‌پیوندند. ... آنچه مسلم است، شاه با تکیه بر ارتش و یا سرکوبی مردم، نمی‌تواند به حکومت خود ادامه دهد»⁷.

حضرت امام(ره) در مورخ 18 دی‌ماه سال 1357 در مصاحبه با مجله آفریقای جوان فرموده‌اند:

«شما باور نمی‌کنید که ارتش با ملت است و در آینده نزدیکی به شاه پشت خواهد کرد. پیروزی ما حتمی است و جمهوری اسلامی تحققش برای من خیلی روشن است»⁸

همچنین حضرت امام خمینی(ره) در مصاحبه مورخ 18 دی‌ماه سال 1357 با روزنامه تایمز لندن بیان داشته‌اند:

«دیر یا زود ارتش به ملت خواهد پیوست؛ و اصولاً به غیر از تنی چند از ارتشیان بقیه معتقد به راه ملت هستند و من از طرز تفکر خیلی از آنان آگاهی دارم. بارها سیاسیون ایران مرا از ارتش بیم داده‌اند ولی آنان اشتباه می‌کنند؛ برای آنان جو کاذب به وجود آورده‌اند..... اگر تمام راه‌ها بسته شود(جهاد مسلحانه را) مورد مطالعه قرار خواهیم داد. ولی با شناختی که من از ارتش دارم به این مرحله نخواهد رسید»⁹

ایشان طی پیامی در مورخ 22 دی‌ماه سال 1357، خطاب به ملت ایران فرموده‌اند:

«(ملت) باید توجه داشته باشند که چند نفر ارتشی خائن نمی‌توانند اکثریت ارتش را آلوده کنند؛ حساب این چند نفر ارتشی خونخوار معلوم و از حساب ارتش ایران جداست. ارتش از ملت است و ملت از ارتش؛ با رفتن شاه خائن خللی بر آن وارد نخواهد شد»¹⁰

حضرت امام خمینی(ره) در مصاحبه‌ای که در مورخ 25 دی‌ماه سال 1357 با کانال یک تلویزیون فرانسه، داشته‌اند، طی آن بیان فرموده‌اند:

⁶ صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 3 صفحه 454 تا 457

⁷ همان، جلد 5 صفحه 136 تا 137

⁸ همان، صفحه 378 تا 379

⁹ همان، صفحه 387 تا 393

¹⁰ همان، صفحه 426 تا 428

«(از ارتش) انتظار دارم که به ملت بپیوندد و به حکومت اسلامی کمک کنند؛ و در آینده نزدیک ارتشیان این کار را خواهند کرد»¹¹»

همچنین حضرت امام(ره) در مصاحبه مورخ 29 دی ماه سال 1357 با تلویزیون فرانسه، در باره اوضاع ایران پس از تبعید(فرار) شاه، تأکید فرموده‌اند:

«ما ارتش را از خودمان می‌دانیم و اگر چند نفری در آنها خیانتکارند حسابشان از سایرین خارج است. و ما امیدواریم که همه آنها به آغوش ملت برگردند. و از آنها ما پذیرایی خواهیم کرد»¹².

ایشان در سخنرانی مورخ 17 بهمن ماه سال 1357 در جمع کارکنان نیروی دریایی، در مدرسه علوی، فرموده‌اند:

«ما دلمان به همین ارتش خوش هست که پاکدامن‌ها زیادند. و ان شاء الله اصلاح می‌شود مملکت ما به واسطه همین‌ها»¹³

راهبرد دوم حضرت امام خمینی(ره) در حوزه نظامی:

«حفظ و اصلاح ارتش موجود جهت استقرار، تثبیت و استمرار نظام اسلامی»

حضرت امام خمینی(ره) با توجه به اهداف و آرمان‌های ولای انقلاب و نظام اسلامی که منبعث از اسلام ناب محمدی بود و شناخت عمیق ایشان از دشمنان اسلام، استکبار جهانی و توطئه‌های پیوسته آتی آنان، بمنظور حفظ، تثبیت و استمرار نظام اسلامی، ضمن تأکید بر نیاز کشور به ارتش منظم، مستقل و قوی، با حمایت‌های بی دریغ خود در برابر فشارها و شعارهای گروهک‌ها و برخی فریب خوردگان، مبنی بر انحلال ارتش، ایستادگی کردند و تضعیف آن را تضعیف اسلام دانستند.

نمونه‌هایی که در ادامه آورده شده حاوی رهنمودها، مواضع و حمایت‌های حضرت امام(ره) از ارتش، قبل و پس از پیروزی انقلاب است که اتخاذ راهبرد دوم در حوزه نظامی مبنی بر «حفظ و اصلاح ارتش موجود جهت استقرار، تثبیت و استمرار نظام اسلامی» را تأیید می‌کند.

نیاز کشور به ارتش و احترام به ارتشیان

حضرت امام خمینی(ره) در مورخ 20 آذرماه سال 1357، طی سخنانی در جمع ایرانیان مقیم خارج از کشور، در پاریس، بیان داشته‌اند:

« همیشه محتاج است مملکت به ارتش و همیشه محتاج است به صاحب منصب .....¹⁴ »

¹¹ صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 5 صفحه 467

¹² همان، صفحه 498 تا 500

¹³ همان، جلد 6 صفحه 74 تا 76

¹⁴ همان، جلد 5 صفحه 211 تا 217

همچنین ایشان در سخنرانی مورخ 17 دی ماه سال 1357، در جمع دانشجویان و ایرانیان مقیم خارج از کشور، فرموده‌اند:

«... ما ارتش لازم داریم، احترام به ارتش می‌گذاریم. ما طبقه جوان ارتش را، صاحب منصبان جوان ارتش را برایشان احترام قائل هستیم. در طبقه بالاتر هم اگر چنانچه یک صاحب منصب یا چند صاحب منصب صحیح پیدا شد، آنها هم محترم هستند¹⁵».

حمایت از ارتش و ممانعت از انحلال و تضعیف آن

حضرت امام خمینی (ره) در سخنرانی مورخ 17 بهمن ماه سال 1357 در جمع طلاب و کارکنان شرکت نفت، فرموده‌اند:

«ارتش از ملت است، ملت از ارتش است. ما پشتیبانی (از) ارتش را اعلام می‌کنیم؛ روحانیت پشتیبانی خودشان را از ارتش اعلام می‌کنند. ارتش هم باید مثل سایر مسلمان‌ها بیایند در صف مسلمین، و ارتش امام زمان - سلام الله علیه - باشند نه ارتش دشمنان امام زمان¹⁶».

همچنین ایشان در مورخ 10 اسفندماه سال 1357 در جمع اقشار مختلف مردم، بیان فرموده‌اند:

«تضعیف ارتش ما تضعیف اسلام است. تضعیف نکنید. البته تصفیه می‌شود؛ تمام ادارات تصفیه می‌شود، تمام وزارتخانه‌ها تصفیه می‌شود. دزدها بیرون می‌روند، خیانتکارها بیرون می‌روند. لکن همه خیانتکار نیستند؛ امانا باقی می‌مانند، عزیزند¹⁷».

حضرت امام (ره) در مورخ 26 فروردین ماه سال 1358 طی پیامی به ملت ایران ضمن اعلام روز ارتش، فرموده‌اند:

«افراد خارج از ارتش حق ندارند در امر ارتش دخالت کنند و ارتشی را در داخل ارتش یا خارج بدون مجوز دستگیر کنند. اگر شکایتی دارند یا اطلاع از مجرمیت کسی دارند، روی موازین شرعی و قانونی رسیدگی خواهد شد. دخالت بیجا در داخل ارتش موجب ضعف آنان می‌شود و مخالف انقلاب اسلامی است¹⁸».

ایشان در سخنرانی مورخ 26 فروردین ماه سال 1358 در جمع کارکنان نیروی هوایی ارتش، بیان داشته‌اند:

«شما نظامیان، شما ارتشیان، از ما هستید؛ برادرهای عزیز ما هستید، فرزندان عزیز و برومند ما هستید؛ و ما از شما هستیم. ملت ما پشتیبان شماست و شما پشتیبان ملت. شما حافظ استقلال مملکت هستید و هر کس با شما مخالفت کند با استقلال مملکت مخالفت کرده، با اسلام مخالفت کرده. من اعلام می‌کنم که اگر کسی با ارتش ما امروز مخالفت بکند با

¹⁵ صحیفه حضرت امام خمینی (ره) جلد 5 صفحه 360 تا 374

¹⁶ همان، جلد 6 صفحه 81 تا 84

¹⁷ همان، صفحه 269 تا 279

¹⁸ همان، جلد 7 صفحه 20 تا 21

اسلام مخالفت کرده است، با پیغمبر اسلام مخالفت کرده است. امروز ارتش، ارتش طاغوتی نیست، ارتش محمدی است¹⁹»

حضرت امام خمینی(ره) در سخنرانی مورخ 1 خردادماه سال 1358 در جمع فرماندهان ارتش، تأکید داشته‌اند: «من شاید مکرر این کلمه را گفته‌ام ..... الآن این‌هایی که هستند اشخاصی هستند که برای اسلام دارند کار می‌کنند. الآن این ارتش، ارتش اسلام است و ارتش اسلام احترام دارد و کسی حق ندارد این احترام را از آنها سلب بکند²⁰»

همچنین حضرت امام(ره) در سخنرانی مورخ 1 آبان‌ماه سال 1358 در جمع افسران دانشگاه افسری، فرموده‌اند: «اسلام اطاعت فقیه را واجب دانسته است، و من امر می‌کنم به شما که اطاعت کنید از ما فوق‌های خود، و حفظ نظام را بکنید²¹».

ایشان در سخنرانی مورخ 3 مردادماه سال 1359 در جمع فرماندهان نیروهای سه گانه ارتش در باره توطئه تضعیف ارتش، تأکید فرموده‌اند:

«باید ارتش با کمال قدرت کار بکند، و تمام قوایی که در تحت نظم هستند، در تحت قوای بالا هستند، و درجه دارها یا افسرهای بالا هستند، یا فرمانده هستند، اینها باید اطاعت بکنند. امروز اطاعت از بالا دست‌ها یک امر شرعی است²²»

حضرت امام خمینی(ره) در سخنرانی مورخ 22 دی‌ماه سال 1359 در جمع اقشار مختلف مردم، بیاناتی به شرح زیر فرموده‌اند:

«در وقتی که انقلاب شد، ... از آن وقت شروع کردند به این که ارتش طاغوتی است نباید باشد، دنبال این مطلب تا حالا هم صحبت هست. این ارتشی که نشان داد در همین جنگ‌هایی که شده است؛ مرتبه وفاداری خودش را و قدرت خودش را. آن‌ها برای این که دیدند ارتش توجه به ملت پیدا کرد و متصل به ملت شد او را هم یک خاری بر چشم خودشان حساب کردند. از این جهت، آن عناصری که با آن‌ها همدست هستند و خدمتگزار به آن‌ها هستند، در مطالبی که در طول این مدت بعد از انقلاب می‌گفتند هم‌هش راجع به این بود که این قوای انتظامی‌ای که هست و این قوای نظامی که هست، این‌ها همه طاغوتی هستند. نه ما باید ارتش داشته باشیم²³»

ایشان همچنین در سخنرانی مورخ 14 اسفندماه سال 1359 در جمع روحانیون دفتر تبلیغات حوزه‌های علمیه، فرموده‌اند:

¹⁹ صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 7 صفحه 23 تا 25

²⁰ همان، صفحه 434 تا 440

²¹ همان، جلد 10 صفحه 327 تا 328

²² همان، جلد 13 صفحه 57 تا 63

²³ همان، جلد 13 صفحه 518 تا 522

« ما همه پشتیبان ارتش هستیم. ما همه پشتیبان فرماندهان ارتش هستیم. اگر کسی بگوید که ملت با ارتش نیست، این یک دروغ واضح است. .... آن‌هایی که می‌گویند ارتش و روحانیت با هم مخالف هستند دروغ می‌گویند .... همه ملت باید پشت سر ارتش باشد²⁴»

حضرت امام(ره) در مورخ 28 فروردین 1368 به مناسبت 29 فروردین، روز ارتش، طی پیامی خطاب به ملت ایران و نیروهای مسلح تأکید فرموده‌اند:

«ملت ایران باید به چنین ارتش مومن و وفاداری افتخار کند .... من تا آخر پشتیبان ارتش و سپاه و بسیج خواهم بود و تضعیف آنان را حرام می‌دانم²⁵»

مقام معظم رهبری(دام عزه) در مراسم بیعت گروه کثیری از فرماندهان و اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که پس از ارتحال حضرت امام خمینی(ره) در مورخ 17 خردادماه سال 1368 برگزار شده، تأکیداتشان در خصوص حفظ ارتش و سپاه را خواست حضرت امام(ره) بیان فرموده‌اند: «بعضی خیال می‌کردند که اگر من می‌گویم هم سپاه باشد و هم ارتش، به خاطر این است که من خودم یک گرایش خاصی دارم! خیر، این ادعا اشتباه بود. لزومی نداشت که ما هر حرفی را صریحاً در ملاء عام بگوییم. این، حرف و خواست امام بود. ایشان مکرر این مطلب را به من تأکید کرده بودند و هر وقت صحبت می‌شد، می‌گفتند هم سپاه و هم ارتش باید تقویت شوند؛ ارتش را حفظ کنید، سپاه را هم حفظ کنید. هر وقت هر کسی نظری غیر از این داشت، ایشان قبول نکردند. این، خط ایشان و فکر و تشخیص آن بزرگوار بود. البته تشخیص خود من هم همین بود. من با نگاه به صحنه‌ی نظامی کشور و نیازهایش و تحلیل آن، می‌فهمیدم که ما این دو نیرو را لازم داریم²⁶»

تعیین ضرب الاجل برای ایراد شکایت و رسیدگی به اتهامات علیه پرسنل شاغل

بمنظور ممانعت از ایجاد و استمرار تزلزل در نیروهای مسلح، حضرت امام خمینی(ره) فرمانی صادر فرموده‌اند مبنی بر این که از تاریخ (نیمه شعبان) برابر با نوزدهم تیر ماه یک هزار و سیصد و پنجاه و هشت شمسی، اتهامات افراد و پرسنل ارتش، شهربانی و ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران مربوط به قبل از تاریخ فوق که نسبت به آن‌ها شکایت یا اعلام جرمی نشده باشد قابل‌رسیدگی و تعقیب و مجازات نخواهد بود²⁷. در این راستا شورای انقلاب در تاریخ 9 تیرماه 1358، لایحه قانونی تسریع در رسیدگی به اتهامات ضد انقلابی پرسنل شاغل ارتش، شهربانی و ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران را در 5 ماده تصویب نمود. مواد 1 و 2 لایحه مذکور به حسب اهمیت در ذیل آورده شده است.

ماده 1- هر کس در مورد اتهاماتی که رسیدگی به آن در صلاحیت دادسراها و دادگاه‌های انقلاب جمهوری اسلامی ایران است علیه افراد و پرسنل شاغل ارتش، شهربانی و ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران شکایت یا اعلام جرمی داشته

²⁴ صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 14 صفحه 184 تا 193

²⁵ همان، جلد 21 صفحه 355 تا 359

²⁶ پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، بیانات

²⁷ تبصره یک ماده یک لایحه قانونی تسریع در رسیدگی به اتهامات ضد انقلابی پرسنل شاغل ارتش، شهربانی و ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران مصوب 9 تیرماه 1358 شورای انقلاب.

باشد می‌تواند حداکثر تا تاریخ 58,4,19 (نیمه شعبان یک‌هزار و سیصد و نود و نه هجری قمری) با ذکر دلایل و ارائه مدارک و با قید نام و مشخصات کامل خود و کسی که از او شکایت دارد به دادسراهای انقلاب جمهوری اسلامی ایران تسلیم نماید.

تبصره 1 - چون طبق فرمان امام خمینی از تاریخ (نیمه شعبان) برابر با نوزدهم تیر ماه یک هزار و سیصد و پنجاه و هشت شمسی اتهامات افراد و پرسنل ارتش، شهربانی و ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران مربوط به قبل از تاریخ فوق که نسبت به آنها شکایت یا اعلام جرمی نشده باشد قابل‌رسیدگی و تعقیب و مجازات نخواهد بود لذا به شکایات و اعلام جرمهایی که بعد از تاریخ مذکور تسلیم گردد و یا فاقد نام و هویت شاکی یا اعلام‌کننده یا متهم عنه باشد ترتیب اثر داده نخواهد شد.

تبصره 2 - چنانچه شاکی یا اعلام‌کننده نتواند ادعای خود را به اثبات رساند مفتی محسوب می‌شود و با شکایت شاکی در دادسرای انقلاب جمهوری اسلامی ایران تحت پیگرد قرار خواهد گرفت و به مجازات حبس جنحه‌ای تا 2 سال محکوم خواهد شد.

ماده 2 - دادسرای انقلاب جمهوری اسلامی ایران در شهرستان‌ها مکلف است حداکثر تا دوم شهریور ماه یک هزار و سیصد و پنجاه و هشت (عیدفطر) نسبت به کلیه پرونده‌های مربوط به پرسنل ارتش، شهربانی و ژاندارمری مطروحه در آن دادسراها رسیدگی و اظهار نظر نموده و پرونده را با صدور قرار مقتضی جهت اتخاذ تصمیم به دادسرای کل انقلاب جمهوری اسلامی ایران در تهران ارسال دارد.

استحکام پیوند ارتش و ملت

حضرت امام خمینی(ره)، همواره تقویت، استحکام و استمرار پیوند بین ارتش و ملت را پی‌گیری و بر پشتیبانی ملت از ارتش و ارتش از ملت تأکید داشتند. ایشان در سخنرانی مورخ 7 فروردین‌ماه سال 1358 در جمع گروهی از اهالی تبریز در باره رمز پیروزی انقلاب اسلامی و لزوم اتحاد دولت و ملت، فرموده‌اند:

«ارتش از خود شماس، و شما از خود ارتش هستید. ارتش باید پشتیبان شما باشد، شما باید پشتیبان ارتش باشید¹»

باشید¹»

همچنین حضرت امام(ره) در سخنرانی مورخ 22 فروردین‌ماه سال 1358 در جمع کارکنان نیروی هوایی ارتش، بیان داشته‌اند:

«اگر چنانچه ارتش مُعْظَم ما، که از خود ماست و ما از او هستیم، قدرت ایمان خودش را تقویت کند، ان شاء الله تعالی بر همه مشکلات و بر همه چیزهایی که برای ما در پیش است، ان شاء الله همه مشکلات ما را حل خواهد کرد. ارتش ما پشتوانه ملت ماست؛ ارتش ما ضامن استقلال کشور ماست. ارتش ما از ماست و ما از ارتش. ملت و ارتش از هم جدایی ندارند²»

¹ صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 6 صفحه 416 تا 418

² همان، صفحه 530 تا 531

حضرت امام خمینی(ره) در مورخ 2 اردیبهشت‌ماه سال 1358 در جمع افسران و درجه‌داران مرکز توپخانه اصفهان، طی سخنانی فرموده‌اند:

« اسلام همین را می‌خواهد. ارتش اسلام در صدر اسلام با مردم یکی بودند، جدایی نداشتند، از مردم بودند¹. »

حضرت امام(ره) در مورخ 2 اردیبهشت‌ماه سال 1358 در اثنای سخنان خود در جمع کارکنان ارتش، خطاب به ارتشیان فرمودند:

« شما ارتش از ملت و ملت از شماست. من از شما تشکر می‌کنم که در موقعی که ما احتیاج داشتیم به شما، به ما کمک کردید؛ و ما انتظار داریم که در مواقع سختی، به ملت ما کمک کنید؛ چون ملت از شماست. توطئه توطئه‌گران را شما خنثی کنید، چنانچه ملت خنثی می‌کند. کسانی که می‌خواهند بین شما و ملت جدایی بیندازند، آنها از اسلام نیستند، آنها ضد انقلابند. امروز شما لشکر اسلام هستید، ارتش اسلام هستید. احترام شما جوانان برومند بر همه ما لازم است. ملت باید از شما پشتیبانی کند و شما از ملت² »

همچنین حضرت امام خمینی(ره) در سخنرانی مورخ 26 اردیبهشت‌ماه سال 1359 در حضور فرمانده لشکر 28 کردستان، بیان داشته‌اند:

« امروز ارتش پشتیبان بسیار قوی دارد و آن ملت است. ملت با ارتش است و ملت با ارتش عزیز همراه است³ »

اعلام عفو عمومی

حضرت امام خمینی(ره) در مورخ 26 فروردین‌ماه سال 1358 طی پیامی خطاب به ملت ایران، ضمن تعیین روز ارتش، ارتشیانی را که در رژیم شاهنشاهی مرتکب تخلفات و گناهان صغیره شده‌اند را مورد عفو قرار داده‌اند. در قسمتی از این پیام آمده است:

« این قشر از ارتش که در خدمت اسلام و ملت هستند و وفاداری خود را از جمهوری اسلامی اعلام نمودند، اگر خدای نخواستہ در رژیم طاغوتی خلاف و گناه صغیره کرده‌اند، با برگشت به سوی خدای تعالی و جمهوری اسلامی مورد عفو خداوند رحمان و عفو ملت شریفند، و این جانب نیز آنان را عفو کردم. امید است آنان با دلگرمی و اعتماد به خدا و ملت شریف به خدمت خود صادقانه ادامه دهند و با قدرت در پادگانهای خود مستقر شوند⁴ »

همچنین ایشان در سخنرانی مورخ 2 اردیبهشت‌ماه سال 1358 در جمع افسران و درجه‌داران، بر عفو عمومی مرتکبین جرم‌های صغیره تأکید و با بیان بسیار لطیفی فرمودند:

¹ صحیفه حضرت امام خمینی(ره) جلد 7 صفحه 91 تا 93

² همان، صفحه 94 تا 95

³ همان، جلد 12 صفحه 294 تا 297

⁴ همان، جلد 7 صفحه 20 تا 21

« آن‌هایی که مجرم بودند، آن‌هایی که خیانتکار بودند، آن‌ها را مجازات کردند و خواهند کرد. و اما ارتش، ژاندارمری، و همین طور سایر طبقات دیگر از قوای انتظامی، شهربانی، در تمام کشور، اگر ... خدای نخواستہ مرتکب یک جرم صغیری، یک گناه صغیره‌ای شده باشند، ما این را عفو کردیم؛ و خداوند تبارک و تعالی به واسطه برگشت آن‌ها به دامن اسلام و برگشت آن‌ها به دامن ولی عصر - سلام الله علیه - آن‌ها را عفو فرمود. و ما به تبع امام زمان - سلام الله علیه - عفو عمومی نمودیم و از اشخاصی که گناه صغیره کردند و خدای نخواستہ مرتکب بعضی صغایر ذنوب شدند (گذشتیم)¹»

حضرت امام (ره) در سخنرانی مورخ 1 خردادماه سال 1358 در جمع فرماندهان ارتش، منظورشان از صغایر را این چنین بیان فرمودند:

« آنکه من گفتم ما صغایر را بخشیدیم، صغیره مقصودمان مادون جنایت و مادون خیانت است²»

استقلال، قوت و اقتدار ارتش

حضرت امام خمینی (ره) به کرات بر استقلال و اقتدار ارتش تأکید فرموده‌اند. ایشان در مصاحبه‌ای که در مورخ 7 بهمن‌ماه سال 1357 (قبل از پیروزی انقلاب) با خبرنگار فرانسوی، در باره حوادث و اوضاع آینده ایران، داشته‌اند، بیان فرموده‌اند:

«من بارها گفته‌ام که ارتش با ماست..... ما ارتش لازم داریم، و با استقرار جمهوری اسلامی باید ارتش قوی باشد اما به نفع مردم. ارتش باید در خدمت ملت باشد و نه در خدمت اجانب و برای سرکوبی ملت..... اینان (تنی چند فرماندهان خائن) که کنار بروند ارتش در خدمت ملت در خواهد آمد و از مدرنترین وسایل برخوردار خواهد بود³».

همچنین حضرت امام (ره) در سخنرانی مورخ 19 بهمن‌ماه سال 1357 در جمع همافران در باره سربازان طاغوت در خدمت اسلام و تلاش در راه استقرار حکومت اسلامی، فرموده‌اند:

«ما می‌خواهیم ارتش ما آزاد باشد؛ اسرائیل در آن تصرف نکند، امریکا در آن تصرف نکند.»

حضرت امام خمینی (ره) در سخنرانی مورخ 19 بهمن‌ماه سال 1357 در جمع طبقات مختلف مردم، در مدرسه علوی، تأکید فرموده‌اند: صحیفه امام خمینی (ره) جلد 6 صفحه 109 تا 111

«ما می‌خواهیم که یک ارتش مستقل داشته باشیم - یک ارتشی که مربوط به غیر نباشد، مربوط به ملت باشد⁴».

¹ صحیفه حضرت امام خمینی (ره)، جلد 7 صفحه 91 تا 93

² همان، صفحه 434 تا 440

³ همان، جلد 5 صفحه 538 تا 542

⁴ همان، جلد 6 صفحه 101 تا 102

فرامین حضرت امام خمینی (ره) و لوایح قانونی مصوب شورای انقلاب، مستنداتی هستند که پاکسازی ارتش پس از پیروزی انقلاب اسلامی را تجویز و قانونی می‌نمایند،

حضرت امام (ره) در گفتگوی مورخ 27 بهمن‌ماه سال 1357 (5 روز پس از پیروزی انقلاب اسلامی) با جمعی از دانشگاهیان پیرامون دولت موقت و ارتش در مدرسه علوی در پاسخ به سؤال دانشجویان بیان داشته‌اند:

«همین امروز آقای (سپهبد) قری را من فرستادم آمد اینجا. آقای (ابراهیم) یزدی هم آمد اینجا؛ که او از دولت باشد، او هم که رئیس [ستاد] بنا بر این شد که در همین هفته این طبقه اول [ارتش] را، از سرلشکر به بالا را بیندازند دور. این پایینی‌ها بیایند مشغول کار بشوند. .... ما باید این طبقه اول، امرا و - نمی‌دانم - اینهایی که با فساد آمده‌اند روی کار و خودشان هم اکثراً- البته همه نه، اما اکثراً- فاسدند، اینها را در جاتشان را کنار بگذاریم، بازنشسته‌شان بکنیم. و بعد بیاییم سراغ این پایینی‌ها؛ پایینی‌ها را یک سر و صورتی بدهیم. تا بعد برویم سراغ افراد بینیم افراد چطوریند..... طبقات اول، از سرلشکر به بالا بیرون بروند؛ و بعد این طبقات پایین را یک سازمانی به آنها بدهند. بعد برویم سراغ افراد بینیم اگر یک فرد غیر صالح است کنار بزنیم، فرد صالح جایش بگذاریم. این مسئله‌ای نیست که حلش بزودی [باشد]؛ ..... این تدریج می‌خواهد؛ عرض می‌کنم تدریج می‌خواهد آقا. این نمی‌شود الان ما بگوییم ارتشی که نظام دیده و نظم دیده کنار برود،¹»

شورای انقلاب در تاریخ 1358/6/7، لایحه قانونی مربوط به پاکسازی و ایجاد محیط مساعد برای رشد نهادهای انقلاب در وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها و بانک‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده واحده - به منظور پاکسازی و ایجاد محیط مساعد برای رشد نهادهای انقلاب در وزارتخانه‌ها دانشگاه‌ها، بانک‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، به دولت اجازه داده می‌شود که در هر یک از مؤسسات فوق هیأتی مرکب از 5 نفر سه نفر از کارمندان ذیصلاح مؤسسه به انتخاب وزیر و دو نفر به انتخاب نخست‌وزیر تعیین گردد که با مراجعه به پرونده‌ها و سوابق کارکنان مؤسسه صورت آن عده از کارکنان را که با ساواک منحل همکاری داشته‌اند و یا عدم صلاحیت آنان به اثبات رسیده باشد و یا اشتهار به فساد اخلاق و نادرستی دارند و یا زائد تشخیص داده شوند تهیه و با اظهار نظر به وزیر مربوط پیشنهاد نمایند. وزراء اختیار دارند ظرف 6 ماه از تاریخ تصویب این قانون این عده از کارکنان را حسب مورد از خدمت منفصل و یا با ارفاق حداکثر 5 سال بازنشسته نمایند کسانی که از خدمت منفصل می‌شوند می‌توانند کلیه وجوهی را که به عنوان بازنشستگی به صندوق دولت سپرده‌اند دریافت دارند.

تبصره - چنانچه بین کارمندان بازنشسته نیز افرادی یافت شوند که مشمول توصیف فوق باشند در حکم کارمند منفصل تلقی گردیده و حقوق بازنشستگی آنها قطع می‌شود و فقط محق به دریافت سپرده بازنشستگی خود خواهند بود.

¹ صحیفه حضرت امام خمینی (ره) جلد 6 صفحه 151 تا 157

شورای انقلاب در تاریخ 6/8 1358، لایحه دیگری تحت عنوان «لایحه قانونی ترخیص پرسنل هوانیروز نیروی زمینی ارتش ملی جمهوری اسلامی ایران» به شرح زیر تصویب و ابلاغ نموده است:

ماده واحده: به وزارت دفاع ملی اجازه داده می‌شود حدود 1200 نفر از هنرآموزان، هنرجویان رشته‌های مختلف هوانیروز نیروی زمینی ارتش ملی اسلامی ایران را که مورد نیاز خدمتی نمی‌باشند به شرح زیر از خدمت مرخص نماید:

- 1- پرسنلی که یک سال تا 18 ماه خدمت نموده سوابق خدمت آنان از نظر نظام وظیفه 18 ماه منظور و کارت پایان خدمت به آن‌ها تسلیم و از خدمت مرخص گردند.
- 2- پرسنلی که بیش از 18 ماه خدمت کرده‌اند سوابق خدمت آنان از نظر نظام وظیفه 2 سال محسوب و کارت پایان خدمت به آن‌ها تسلیم و مرخص شوند.

همچنین بر اساس لایحه قانونی مربوط به تعدیل سازمان‌های ارتش ملی اسلامی ایران و بازنشستگی پرسنل و بازخرید سوابق خدمتی آنان مصوب 1358,7,12 شورای انقلاب، وزارت دفاع ملی و وزارت کشور، مجاز شده‌اند؛ به منظور متعادل ساختن سازمان‌های ارتش و ژاندارمری و شهربانی و تطبیق تشکیلات آن با نیازمندی‌های خود به تشخیص وزیر مربوطه، افسران، هنرفران درجه‌داران و کارمندان و سایر پرسنل را که دارای حداقل بیست سال سابقه خدمت می‌باشند بازنشسته کنند و نیز سوابق خدمتی کسانی از آنان را که کمتر از بیست سال خدمت دارند باز خرید نمایند. (این مصوبه در تاریخ 1359,3,17 طی مصوبه دیگری به "لایحه قانونی مربوط به تعدیل سازمانهای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران" تغییر نام داده شده است)

حضرت امام (ره) در سخنرانی مورخ 1 آبان‌ماه سال 1358 در جمع دانشجویان دانشکده افسری، تصفیه ارتش را بسیار مهم توصیف و آن را برای حفظ استقلال کشور لازم دانسته‌اند:

«شما می‌دانید که ارتش؛ اساس و رکن استقلال یک کشور است. اگر ارتش اصلاح بشود، استقلال کشور حفظ می‌شود. و اگر خدای نخواستہ در ارتش یک فساد باشد، استقلال کشور به خطر می‌افتد. و می‌دانید که امروز افرادی که ناصالح هستند و افراد چپ، افراد وابسته به رژیم سابق، در همه جا نفوذ دارند، و لا محاله در ارتش هم هستند. و اگر این‌ها بمانند در ارتش، ممکن است که ریشه بکنند؛ ممکن است توطئه بکنند؛ و خدای نخواستہ یک وقت یک ارتش را به فساد بکشند. بنا بر این، تصفیه ارتش از مسائل بسیار مهم است. با تصفیه ارتش، حفظ استقلال کشور می‌شود. و شما موظفید به این که استقلال کشورتان را حفظ کنید. و موظفید به این که ان شاء الله تصفیه بکنید افرادی که می‌دانید که نالایق هستند؛ می‌دانید که فاسد هستند؛ می‌دانید که مفسده جو هستند. این‌ها را از خودتان، از بین خودتان، خارج کنید؛ تصفیه کنید. یک ارتش مستقل اسلامی - انسانی که در خدمت کشور و در خدمت ملت و در خدمت اسلام باشد¹»

¹ صحیفه حضرت امام خمینی (ره)، جلد 10 صفحه 325 تا 326

متولیان پاکسازی ارتش (کمیته‌های نظامی)

حضرت امام خمینی (ره) همواره تأکید داشتند که پاکسازی و تصفیه ارتش توسط خود ارتش انجام شود. به طوری که در نمونه زیر آورده شده ایشان در سخنرانی مورخ 3 مردادماه 1359 در جمع فرماندهان نیروهای سه گانه ارتش در باره توطئه تضعیف ارتش، بیان فرموده‌اند:

«الآن همه با هم دست به هم بدهند تا این که هم پاکسازی بشود، هم شناسایی بشوند اشخاصی که درصدد مثلاً توطئه هستند یا بودند، و آنهایی که شناسایی شدند خودشان آن‌ها را تحویل بدهند..... این را کراراً من گفتم که چنانچه مثلاً در ارتش اشخاصی هستند که بر خلاف موازین هستند، یا توطئه‌ای در کار دارند، یا از طاغوت هستند، یا اعتقاداتشان مضر است، یا عملشان عمل فاسد است، خود ارتش باید این کار را بکند..... ارتش موظف است که پاکسازی کند و.... ارتش باید پاکسازی بشود. خودتان باید شناسایی بکنید¹»

از طرفی حضرت امام (ره)، بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی (مورخ 23 بهمن‌ماه 1357)، پیامی خطاب به ملت ایران در باره پیروزی و حفظ نظم و آرامش، به شرح زیر صادر فرمودند:

«حالا روزی است که باید مملکت حفاظت شود. در هر شهر و محله‌ای باید با نظر علما و معتمدین کمیته‌هایی تشکیل بشود و حفاظت از شهرها را به عهده بگیرد²»

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، ارتشیان مؤمن و وفادار به اهداف و آرمان‌های انقلاب که اکثراً در دوران مبارزه با حضرت امام (ره) در ارتباط و در پیروزی انقلاب نقش‌آفرینی کرده بودند، (با الهام از پیام اخیرالذکر ایشان)، در ستاد ارتش، نیروهای سه‌گانه و اغلب پادگان‌ها و پایگاه‌ها، کمیته‌هایی تحت عنوان «کمیته نظامی»، تشکیل و حفاظت و تمشیت امور ارتش را بر عهده گرفتند. اخیراً تشکیلی با عنوان «گروه فجرآفرینان مسلمان نیروهای مسلح قبل از انقلاب اسلامی» متشکل از ارتشیان و سایر افراد نیروهای مسلح قبل از انقلاب که در پیروزی انقلاب اسلامی نقش داشته‌اند، تشکیل گردیده است³.

«پس از پیروزی انقلاب، انتصابات و رسیدگی به امور ارتش از طریق کمیته نظامی ستاد مشترک انجام می‌گرفت. کمیته نظامی ستاد مشترک از تعدادی افسران انقلابی به ریاست سرهنگ فروزان تشکیل شده بود..... کمیته نظامی ستاد مشترک در هر نیرو (زمینی، هوایی و دریایی) زیر مجموعه‌هایی به همین نام داشت⁴»

امیر سرتیپ محمد رضا رحیمی تشکیل کمیته نظامی در ستاد ارتش را این چنین تشریح کرده است: قبل از پیروزی انقلاب اسلامی من و سرهنگ شریف النسب و تعدادی از افسران دیگر در ستاد استقبال (حضرت) امام (ره)، حضور داشتیم و فعالیت می‌کردیم. پس از استقرار نظام جمهوری اسلامی به ما گفته شد که امور مربوط به ارتش را در بیت امام انجام

¹ صحیفه حضرت امام خمینی (ره) جلد 13 صفحه 57 تا 63

² همان، جلد 7، صفحه 130 تا 133

³ برگرفته از بیانات امیر سرتیپ عبدالله نجفی در گفتگوی مورخ 29 و 31 تیرماه 1398

⁴ شهید سرلشکر فلاحی در روزهای سرنوشت ساز، حسینیا، احمد، انتشار آتشیبار، چاپ اول، 1395، جلد اول، صفحه 26

دهیم. سرهنگ شریف النسب گفت: اگر محل کار ما ستاد مشترک باشد بهتر و مناسب‌تر خواهد بود. به این ترتیب بود که من و سرهنگ شریف النسب و شهید اقارب پرست در کمیته نظامی ستاد مشترک مشغول به کار شدیم. در ستاد مشترک در یک اتاق در قسمت هیأت رئیسه با عنوان کمیته نظامی کارمان را آغاز کردیم. برای تسلط بیشتر به امور یگان‌ها و ارتباط با فرماندهان، در صدد تکمیل گروه کمیته بودیم. به این منظور به جذب تعدادی از همکاران انقلابی مبادرت ورزیدیم.¹»

منبعث از فرهنگ حاکم بر نیروهای نظامی، بین کمیته‌های نظامی پادگان‌ها/پایگاه‌ها، نیروها و ستاد ارتش، بطور خودکار رابطه سلسله مراتبی ایجاد شده و همه کمیته‌ها اقدامات خود را با کمیته نظامی ستاد ارتش هماهنگ می‌نمودند. کمیته‌های نظامی ضمن عهده‌داری مسؤولیت حفاظت از اماکن، پادگان‌ها و پایگاه‌های ارتش، بررسی و پیشنهاد انتصابات و بطور کلی اداره امور ارتش، وظیفه پاکسازی و تصفیه ارتش را نیز عهده‌دار گردیدند.

فرایند پاکسازی ارتش

پاکسازی ارتش طی دو مرحله انجام شده است. در مرحله اول، حسب تدبیر و تصمیم حضرت امام(ره) که در جلسه مورخ 27 بهمن‌ماه سال 1357 (5 روز پس از پیروزی انقلاب اسلامی)، با حضور شهید سپهبد قرنی (رئیس ستاد ارتش) و مرحوم ابراهیم یزدی (نماینده دولت موقت)، اتخاذ فرمودند؛ کلیه امراء و افسران عالی‌رتبه (از درجه سرتیپ به بالا) از خدمت رها گردیدند. لازم به ذکر است؛ تعدادی از امراء مانند شهید سرلشکر ولی الله فلاحی که مراتب ایمان و وفاداریشان به انقلاب و ملت، برای کمیته نظامی ستاد ارتش، احراز گردیده بود، با پیشنهاد کمیته مذکور برای ادامه خدمت دعوت و در مناصب حساس و کلیدی منصوب گردیدند.

مرحله دوم پاکسازی که سایر اقشار کارکنان ارتش را شامل می‌شد، در اجرای تدابیر حضرت امام(ره) و مصوبات شورای انقلاب از نیمه دوم سال 1358 شروع و تقریباً تا قبل از شروع جنگ ادامه داشته است.

در حقیقت نقش کمیته‌های نظامی در مرحله اول پاکسازی این بود که از بین امرای پاکسازی‌شده، افراد مؤمن به انقلاب و خادم ملت را شناسایی و جهت اعاده به خدمت و انتصاب در مشاغل مهم پیشنهاد می‌داده‌اند و همچنین افرادی را که دلائل محکمی برای خیانتشان وجود داشت، جهت محاکمه به دادگاه‌های انقلاب معرفی می‌نمودند.

کمیته‌های نظامی در مرحله دوم پاکسازی نقش اساسی داشته و افرادی را که با معیارهای انقلاب اسلامی تضاد داشتند مانند خائنین به ملت، طرفداران رژیم شاهنشاهی، هواداران گروهک‌ها و فرق ضاله، شناسایی و برای رهایی آنان از خدمت در سایه عطوفت اسلامی و نهایت ارفاق، پیشنهاد مناسب ارائه می‌دادند.

شایان ذکر است که بخشی از رها شدگان ارتش، در اجرای احکام دادگاه‌های انقلاب و ارتش، رها شده‌اند. همچنین پس از کودتای نافرجام نقاب، با توجه به استقرار سامانه فرماندهی و ارگان‌های حفاظت اطلاعات و عقیدتی سیاسی، تصفیه کارکنانی که در کودتا نقش داشته یا هواداری کرده بودند، توسط دادگاه انقلاب ارتش و ارگان‌های ذی‌ربط انجام شده است.

¹ شهید سرلشکر فلاحی در روزهای سرنوشت ساز، حسینیا، احمد، انتشار آتشبار، چاپ اول، 1395، جلد اول، صفحه 28 و 29

رعایت موازین در پاکسازی ارتش

حضرت امام خمینی(ره) همواره بر رعایت موازین در همه امور تأکید داشتند و از اعمال خلاف قاعده که شاید در فضای انقلابی پس از پیروزی انقلاب برای دیگران قابل توجه بود، متأثر و متأسف می‌شدند. هنگامی که پس از گذشت حدود سه ماه از پیروزی انقلاب، گزارشات رفتار خلاف موازین در ارتش را دریافت می‌کنند، در سخنرانی مورخ 1 خردادماه سال 1358 در جمع فرماندهان ارتش، این چنین بیان فرموده‌اند:

«... تاسف دارد از این که همچو خلاف قاعده‌هایی می‌شود. ان شاء الله امیدوارم که تدریجاً جلوی گرفتگی بشود. و من اعلام می‌کنم راجع به این معنا که به این ترتیب نباشد. اگر خدای نخواستہ معلوم شد که یک نفری هم فرض کنید یک شخصی است که کذا و کذا است، این باید روی موازین به آن کسی که فرماندهش است اطلاع بدهند و روی موازین عمل شود. من ان شاء الله این را عمل خواهیم کرد¹».

همچنین در سخنرانی مورخ 20 مهرماه سال 1358 در جمع اعضای سمینار دادگاه‌های انقلاب، بیان فرموده‌اند:

« حالا که ما انقلاب کردیم باید هرج و مرجی باشیم؟! خوب، انقلاب کردیم؛ انقلاب که نباید هرج و مرج باشد. انقلاب روی موازین اسلام باید باشد. نباید ما یک کلمه «انقلاب» بگذاریم و هر کاری دلمان می‌خواهد بکنیم، بگوییم که انقلابی است! انقلابی یعنی چه؟ مگر اسلام عوض می‌شود در انقلاب؟! اسلام همان اسلام است. شما یک قدرت طاغوتی را کنار گذاشتید؛ حالا اسلام را می‌خواهید پیاده بکنید، احکام اسلام را می‌خواهید پیاده بکنید؛ باید با تمام احتیاطات لازم، با تمام دقت‌های لازم، در این امور بررسی بشود یک وقت یک بیگناهی خدای نخواستہ، روی یک مقاصدی که یک کسی ممکن است داشته باشد بیاید تهمت به او بزند، خدای نخواستہ یک آدم بیگناهی چی بشود²».

چرایی استمرار پاکسازی ارتش پس از اعلام عفو عمومی

پس از اعلام عفو عمومی توسط حضرت امام خمینی(ره)، وقایعی مانند شورش جمعی از هواداران گروهک فدائیان خلق در هوانیروز اصفهان، پیوستن جمعی از نظامیان پایگاه هوایی تبریز به جریان توطئه حزب خلق مسلمان، تمرد جمعی از کارکنان نیروی هوایی در پایگاه هوایی بوشهر و تبعیت جمعی از کارکنان مؤنث ارتش از بیانیه شاپور بختیار مبنی بر «خانم‌هایی که در ادارات، شاغل هستند با لباس سیاه در محل اداره حاضر شوند» (بیشترین کسانی که تحت تأثیر بیانیه مذکور قرار گرفتند، کارکنان ارتش بوده‌اند)³، استمرار پاکسازی و تصفیه ارتش به رغم عفو عمومی اعلام شده را ضروری می‌نماید.

شورای انقلاب بر همین اساس «لایحه قانونی مربوط به پاکسازی و ایجاد محیط مساعد برای رشد نهادهای انقلاب در وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها و بانک‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی» را در تاریخ 1358/6/7 (حدود 5 ماه پس از اعلام عفو عمومی) و «لایحه قانونی مربوط به تعدیل سازمان‌های ارتش ملی اسلامی ایران و بازنشستگی پرسنل و بازخرید سوابق خدمتی آنان» را در تاریخ 1358/7/12 (حدود 4 ماه پس از اعلام عفو عمومی) تصویب و ابلاغ می‌نماید.

¹ صحیفه حضرت امام خمینی(ره)، جلد 7 صفحه 434 تا 440

² همان، جلد 10 صفحه 270 تا 279

³ اقتباس از کتاب خاطره‌ها، محمدی ری شهری، محمد، جلد اول، چاپ چهارم، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صفحه 92 - 90

همچنین حضرت امام(ره) در سخنرانی‌های متعددی که پس از اعلام عفو عمومی ایراد فرموده‌اند، بر تصفیه ارتش تأکید و آن را بسیار مهم توصیف و برای حفظ استقلال کشور لازم دانسته‌اند. (سخنرانی مورخ 1 آبان‌ماه سال 1358 در جمع دانشجویان دانشکده افسری¹ و سخنرانی مورخ 31 مردادماه سال 1360 در جمع هیأت دولت، در باره تصفیه و پاکسازی مراکز دولتی²)

نقش مقام معظم رهبری(دام عزه) در پاکسازی ارتش

نظر به مسؤلیت‌های مقام معظم رهبری(دام عزه) پس از پیروزی انقلاب اسلامی(عضویت در شورای انقلاب، نماینده حضرت امام(ره) در ارتش، معاونت امور انقلاب وزارت دفاع و عضویت در کمیسیون وزرای امنیتی که سرپرستی و مسؤلیت کلیه امور نظامی، انتظامی و امنیتی را بر عهده داشت) چنین استنباط می‌شود که در آن زمان، بطور کلی امور ارتش من جمله پاکسازی آن با اطلاع و نظارت ایشان انجام شده است.

امیر سرتیپ بازنشسته کمال الدین امامی در خصوص کمیته نظامی و جلسات آن، اظهار داشته: «پس از انقلاب سرهنگ فروزان مسؤل کمیته نظامی ستاد مشترک و من هم مسؤل کمیته نظامی نیروی زمینی شدم ..... شب‌ها برای هماهنگی به ستاد مشترک می‌آمدم و در جلسات کمیته نظامی ستاد مشترک شرکت می‌کردم . آیت الله خامنه‌ای هم به عنوان نماینده امام می‌آمدند³»

تجدید نظر در احکام صادره

پس از شروع جنگ تحمیلی، تعدادی از تصفیه‌شدگان احساس مسؤلیت کرده و برای جبران گذشته خود، در قالب نیروهای بسیج در جبهه‌ها حاضر شدند و برخی به پادگان‌ها/پایگاه‌ها مراجعه یا از طریق همکاران/همدوره‌های شاغل خود به مسؤولین پیام دادند که آماده‌اند به خدمت بازگشته و دین خود را به ملت ادا نمایند. بعضی از یگان‌ها نیز موضوع را به سلسله مراتب منعکس و کسب تکلیف نمودند. اخبار این موضوع به مسؤولین و رده‌های بالا رسید و تصمیم گرفته شد احکام این قبیل اشخاص تجدید نظر شود.

کمیته نظامی ستاد ارتش قبل از شروع جنگ، به دفتر مشاورت امام، تحت نظارت مقام معظم رهبری(دام عزه) که نماینده حضرت امام(ره) در ارتش و از طرف ایشان تمشیت امور ارتش را عهده‌دار بودند، تبدیل و کمیته‌های نظامی پادگان‌ها/پایگاه‌ها و نیروها منحل شده بودند. از این رو کمیسیونی با عنوان «کمیسیون 16 نفره تجدید نظر»، با عضویت 3 نفر از ستاد ارتش، وزارت دفاع، نیروهای زمینی، هوایی و دریایی ارتش به انتخاب مسؤولین مربوط، تحت مسؤولیت امیر سرتیپ محمد رضا رحیمی تشکیل گردید.

بمنظور اخذ مجوز شروع به کار کمیسیون تجدید نظر، تعدادی از اعضای دفتر مشاورت حضرت امام، به ملاقات مقام معظم رهبری(دام عزه) که دوران نقاهت متأثر از مصدومیت ناشی از ترور را سپری می‌فرمودند، رفته و گزارشی به

¹ صحیفه حضرت امام خمینی(ره)، جلد 10 صفحه 325 تا 326

² همان، جلد 15 صفحه 120 تا 125

³ شهید سرلشکر فلاحی در روزهای سرنوشت ساز، حسینیا، احمد، انتشار آتشبار، چاپ اول، 1395، جلد اول، صفحه 27 و 28

محضرشان تقدیم و درخواست مجوز می‌نمایند. ایشان قریب به این مضمون مرقوم فرموده‌اند: «من از طرف ولی فقیه اجازه می‌دهم».

کمیسیون 16 نفره تجدید نظر کار خود را آغاز، درخواست‌های واصله را با توجه به سوابق و دلایل پاکسازی و وضعیت فعلی آنان، بررسی و بر اساس تصمیم و پیشنهاد کمیسیون تعدادی از تصفیه‌شدگان به خدمت اعاده گردیدند. البته اعاده به خدمت برخی از تصفیه‌شدگان دلیل بر عدم درستی پاکسازی ایشان نبوده، بلکه می‌تواند حاکی از احراز صداقت تحول آنان باشد¹.

آمار پاکسازی

اطلاع از تعداد دقیق تصفیه‌شدگان ارتش، صرفاً از طریق مراجعه به اسناد و مدارک (فرامین ارتش، دستورات ستاد و نیروهای سه‌گانه ارتش) در بازه زمانی پیروزی انقلاب اسلامی تا پایان فرایند پاکسازی، میسر خواهد بود. لیکن منابع غیر رسمی، تعداد تصفیه‌شدگان در سطح کل نیروهای مسلح اعم از ارتش (ستاد، نیروهای سه‌گانه زمینی، هوایی و دریایی)، وزارت دفاع، شهرداری و ژاندارمری را حدود 12000 تا 14000 نفر، ذکر کرده‌اند. بر این مبنا می‌توان آمار پاکسازی کارکنان ارتش را بین 8000 تا 9000 نفر از اقشار مختلف امراء، افسران ارشد، افسران جزء و درجه‌داران تخمین زد.

تحلیل و جمع‌بندی

1- نتیجه دو راهبردی که حضرت امام خمینی (ره) در حوزه نظامی اتخاذ فرموده بودند این شد که اولاً انقلاب اسلامی با حمایت و پشتیبانی ارتش، با حداقل هزینه و زودتر از زمان مورد انتظار به پیروزی رسید و ثانیاً فرایند استقرار و تثبیت نظام نوپای اسلامی با نقش‌آفرینی بسیار مؤثر ارتش، بلافاصله پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی شروع و به سرعت پیش رفت و هم‌اکنون همان ارتش انقلاب امام (ره)، رکن اصلی و اساسی حفاظت از تمامیت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران است.

2- پس از پیروزی هر انقلابی که منجر به تغییر نظام حاکم می‌گردد، پاکسازی و تصفیه مراکز، ساختارها و مناصب حساس دولتی و حکومتی بخصوص نیروهای مسلح که از قدرت سلاح و ساز و برگ نظامی برخوردارند، از عناصر مخالف و معاند و افراد غیرهمسو با انقلاب و اهداف آن، امری منطقی و جهت استقرار، بقاء و استمرار دولت انقلابیون اجتناب ناپذیر می‌باشد.

3- پاکسازی و تصفیه ارتش از عناصر ضد انقلاب اسلامی (سرسپرده به رژیم شاهنشاهی و اجانب، وابسته به گروهک‌ها، خائنین به ملت، مفسدین، پیروان فرق ضاله و توطئه‌گران .....)، با توجه به اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی، ضروری و با تدبیر خردمندانه و هوشمندانه حضرت امام خمینی (ره) و کاملاً وفق اوامر معظم له و مصوبات شورای انقلاب، توسط کمیته‌های نظامی ارتش (ستاد و نیروهای سه‌گانه) که از ارتشیان مؤمن، متعهد و انقلابی تشکیل شده بود، در جهت حفظ، اصلاح، سلامت، استقلال و تقویت ارتش انجام گرفته است.

¹ برگرفته از بیانات امیر سرتیپ عبدالله نجفی در گفتگوی مورخ 29 و 31 تیرماه 1398

4- موارد نادری که ممکن است متأثر از جو انقلابی دوران پیروزی انقلاب، به سبب اطلاعات غلط و یا اشتباه در تشخیص متولیان پاکسازی، منجر به صدور حکم نادرست نسبت تصفیه‌شدگان شده باشد، به منزله شر قلیل بوده و در برابر خیر کثیری که پاکسازی برای کشور و ارتش داشته قابل اعتنا نیست.

5- پاکسازی و رهایی کارکنانی که به تشخیص کمیته‌های نظامی، ادامه خدمتشان به مصلحت نبوده، با رعایت رأفت اسلامی انجام شده و غالباً با اعطای سنوات ارفاقی، حسب مورد بازنشست یا بازخرید گردیده‌اند و اکثر رها شدگان از احکام صادره ناراضی نبوده‌اند.

6- پاکسازی نیروهای مسلح پس از پیروزی انقلاب اسلامی و کاهش استعداد حدود 9000 نفری کارکنان ارتش گرچه به حسب ظاهر و فرمول‌های محاسباتی، موجب کاهش توان رزمی ارتش گردید، لیکن با توجه به این مهم که کارکنان تصفیه‌شده مخصوصاً سران، امراء، فرماندهان و مدیران ارشد، ایمان و اعتقاد به اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی نداشتند و جمع کثیری از آنان مخالف و معاند انقلاب اسلامی بودند، وجودشان ضمن ایجاد مانع حرکت ارتش در جهت اصلاح متناسب با اهداف انقلاب، محل مقوله هم‌افزایی که لازمه هر قوای نظامی است، می‌نمود. مضافاً این که با وجود و استمرار حضورشان در ارتش، احتمال کودتا، حرکات مسلحانه و طراحی راهبردهای نظامی علیه نظام نوپای جمهوری اسلامی، همسو با اهداف امپریالیسم و اغراض دشمنان انقلاب اسلامی، متصور بود. لذا نمی‌توان کاهش یکباره 9 هزار نفری استعداد ارتش را مؤثر در کاهش توان رزمی ارزیابی کرد، بلکه شاید عکس آن نیز قابل استنتاج باشد.

7- از سوی دیگر؛ سران، امراء، فرماندهان و مدیران سطح بالای ارتش، وظیفه راهبری سازمان ارتش را در سطح کلان عهده‌دار و به حسب وظیفه می‌بایست؛ روبه‌ها و فرایندهایی را برای هدایت و کنترل سازمان اجرایی نمایند. از آنجا که هدایت، لازمه‌اش شناخت درست هدف، انتخاب راه و طریق صحیح برای رسیدن به هدف و پایداری در مسیر است، آیا صاحب منصبان ارتش رژیم شاهنشاهی که تربیت شده در راستای اهداف رژیم ساقط‌شده، بودند، می‌توانستند، اهداف انقلاب اسلامی را که با اهداف رژیم گذشته، در تضاد و اختلاف زاویه 180 درجه‌ای دارد، به درستی بشناسند؟ و در صورت شناخت صحیح هدف آیا می‌توان انتظار داشت راه درست رسیدن به هدف را انتخاب و در مسیر آن پایداری نمایند؟

8- بدیهی است نگهداری و بکارگیری سران، فرماندهان و مدیران سطح بالای ارتش منحط پهلوی که با آرمان‌ها، ارزش‌ها و اهداف انقلاب اسلامی بیگانه و اعتقادی به آن ندارند، با توجه به این اصل که هر چه سطح مدیریتی بالاتر می‌رود میزان تأثیر گذاری گسترده‌تر و پایدارتر خواهد بود، فاقد پشتوانه عقلی بوده و منطقی نمی‌نماید. بلکه عدم پاکسازی و تصفیه آنان، موجب تضعیف روحیه و کاهش سطح انگیزه سایر کارکنان که اکثریت قاطع کارکنان ارتش را تشکیل و مؤمن، متعهد و معتقد به اهداف و آرمان‌های انقلاب و نظام نوپای جمهوری اسلامی بودند، می‌گردید و کاهش توان رزمی ارتش جمهوری اسلامی را به دنبال داشت.

9- با توجه به این که افسران سطوح بالای ارتش (سرتیپ به بالا) به مانند مغز، هدایت ارتش را عهده‌دار بودند و به یکباره مشمول پاکسازی گردیده و از ارتش کنار گذاشته شدند و بالتبع نیروهای جوان‌تر که از دانش و تجربه کمتری برخوردار بودند، مناصب و مشاغل آنان را بر عهده گرفتند، شاید کاهش سطح کیفی، تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، هدایت و به طور کلی کیفیت اعمال فرماندهی و ستاد در سطوح ستاد مشترک، ستاد نیروها، یگان‌های عمده، لشکرها، تیپ‌ها و پایگاه‌های هوایی و دریایی، متصور باشد، لیکن این مهم را می‌توان در نحوه و کیفیت اجرای مأموریت‌هایی که ارتش پس از انقلاب و قبل از شروع جنگ انجام داده، مانند، مناطق شمالغرب، خوزستان و ..... ارزیابی کرد.

10- به نظر می‌رسد؛ اگر کمیته‌های نظامی بموقع، با دقت بیشتر و سختگیرانه‌تر به امر پاکسازی و تصفیه ارتش می‌پرداختند، شاهد توطئه‌های پی در پی و وقایعی مانند شورش جمعی از هواداران گروهک فدائیان خلق در هوانیروز اصفهان، پیوستن جمعی از نظامیان پایگاه هوایی تبریز به جریان توطئه حزب خلق مسلمان، تمرد جمعی از کارکنان نیروی هوایی در پایگاه هوایی بوشهر، تبعیت جمعی از کارکنان مؤنث ارتش از بیانیه شاپور بختیار مبنی بر «خانم‌هایی که در ادارات، شاغل هستند با لباس سیاه در محل اداره حاضر شوند» و کودتای نقاب که تضعیف ارتش را به دنبال داشت، نبودیم.

سخن پایانی

نتیجه دو راهبردی که حضرت امام خمینی (ره) در حوزه نظامی اتخاذ فرموده بودند این شد که اولاً انقلاب اسلامی با حمایت و پشتیبانی ارتش، با حداقل هزینه و زودتر از زمان مورد انتظار به پیروزی رسید و ثانیاً فرایند استقرار و تثبیت نظام نوپای اسلامی با نقش‌آفرینی بسیار مؤثر ارتش، بلافاصله پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی شروع و به سرعت پیش رفت و هم اکنون همان ارتش انقلاب امام (ره) رکن اصلی و اساسی حفاظت از تمامیت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران است.

ارتش انقلاب امام (ره)، به رغم کاهش استعداد حدود 9000 نفری ناشی از اجرای تصفیه و پاکسازی کارکنان پایور و همچنین کاهش شدید استعداد کارکنان وظیفه که بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی در اجرای طرح تقلیل مدت زمان خدمت آنان انجام شد و استعداد کارکنان وظیفه که نقش بسیار مهم و اساسی جهت اجرای طرح‌های نظامی بر عهده دارند را به سطح حدود 30 درصدی رساند، با تلاش دلسوزانه جوانان مؤمن و انقلابی خود که عهده‌دار مناصب و مشاغل بسیار حساس گردیده بودند، در مقاطع مختلف که انقلاب اسلامی مورد تهدید و حمله دشمنان قرار گرفته بود، آنچنان خوش درخشید و کارنامه قابل قبولی از خود نشان داد که حضرت امام خمینی (ره) در اواخر عمر شریف و پربرکشان، در مورخ 28 فروردین ماه سال 1368، به مناسبت 29 فروردین روز ارتش، طی پیامی به ملت ایران و نیروهای مسلح مراتب رضایتمندی خود از عملکرد ارتش را اینچنین اظهار فرمودند: «در آغاز پیروزی انقلاب اسلامی ایادی شرق و غرب و آنها که صداقت و امانت و دینداری و میهن‌داری ارتشیان را در حماسه پیروزی درک نکرده بودند، کمر به نابودی ارتش بستند و با شعارهای به ظاهر انقلابی و فریبنده مصمم به انحلال آن و غارت سلاح‌ها و نابودی امکانات دفاعی کشور شدند و چه بسا ساده‌لوحان نیز تحت تاثیر القائات آنان راه این هدف شوم را هموار نمودند که خداوند متعال کشور و انقلاب اسلامی ما را از

توطئه شوم آنان رهایی بخشید و ارتش سرافراز ایران اسلامی همچون برق و صاعقه بر سر توطئه گران که در گوشه و کنار مرزها خواب تجزیه ایران را در سر پرورانده بودند فرود آمد و کردستان و گنبد و ترکمن صحرا گورستان کوردلان گردید که همه این‌ها از افتخارات تاریخی و فراموش ناشدنی ارتش قهرمان است و اما مهمتر از همه این‌ها حماسه هشت سال دفاع مقدس و مظلومانه ارتش و سپاه و نیروهای انتظامی و مردمی است که در حقیقت در برابر همه جهانخواران ایستادند و متجاوزینی که به خود وعده فتح سه روزه خوزستان و سقوط تهران را داده بودند به باتلاق مرگ و هلاکت فرستاد. واقعاً ارتش و نیروهای سپاهی و بسیجی‌ها مظلومانه و با کمترین امکانات جنگیدند و برگ‌های زرین افتخار و کرامت و شرافت و شهادت را به اسلام عزیز هدیه نمودند. .... ملت ایران باید به چنین ارتش مؤمن و وفاداری افتخار کند.¹»

والسلام

---

¹ صحیفه حضرت امام خمینی (ره)، جلد 21 صفحه 355 تا 359